

nec dies integros divino cultui sacrare, sed sufficerent horæ aliquæ. Suar. & alii proximè laudati. Sic dies Sabbati commutata est in Dominicam jure humano, quanvis Deus illud sanctificari jussit; nam etsi fuerit juris divini, cum positum foret, potuit abrogari. Fagund. d. cap. 1. num. 1. Cornel à Lapide in Genes. cap. 2. vers. 3. Theat. vitæ hum. lit. S. pag. 1. & 3. Idè autem sublata est observatio Sabbati ex instituto divino per jus humanum, quia præceptum illud Deus injunxit pro tempore legis Moysis, quod hac abolita expiravit. Suar. d. lib. 2. cap. 3. num. 10. & non solum dies Sabbati translatus est in Dominicam, sed & aliquantulum immutatus tam circa ritum & observationis modum, quam circa finem, & intentionem, ut ostendit Torniel. in Annal. princip. die 7. n. 2.

Ibi: Hujus assertionis prior pars ex eo constat.

24 Ratio conclusionis traditæ supra, num. 22. est quia præceptum de colendo unum Deum, est juris naturalis, ut asserimus num. 14. ac divini ex lege Evangelica, in quibus Pontifex aliquid immutare, aut dispensare nequit. Suar. d. tom. 1. lib. 1. cap. 14. num. 7. Azor. part. 2. lib. 1. cap. 2. vers. Secundo queritur, & lib. 14. cap. 18. vers. Secundo queritur, cum seq. & plures quos dedimus supra, lib. 3. cap. 1. num. 189. ubi latè.

Ibi: Ergo cum præceptum juxta sensum hujus conclusionis.

Vide supra, num. 14. & 23.

Ibi: Posterior conclusionis pars.

25 Ratio conclusionis positæ num. 23. est quia cum omnia festa, quibus Christiani Deo cultum exhibemus, sint Jure Ecclesiastico instituta, ut videre est apud Suar. d. lib. 2. cap. 4. cum seqq. Azor. d. cap. 2. per tot. Filliuc. sup. cap. 2. cum aliis, Theat. vitæ humanæ lit. F. pag. 34. cum aliis, poterunt à Pontifice regulariter abrogari, ac reformari, modò tempus decernatur ad cultum divinum. Azor. d. cap. 2. vers. Secundo queritur, Filliuc. d. cap. 1. num. 2. Summus enim Pontifex abrogare potest quicquid est de Jure Ecclesiastico, & positivo. Suar. lib. 1. cap. 14. num. 1. Azor. ubi proximè. Quæ sic debent exaudiri, ut infra de die Dominica asserendum erit.

Ad Num. 6.

26 Plura de diei Dominicæ festivitate, prærogativis, ac veneratione memoriæ prædidere Suar. Religione, tom. 1. lib. 2. cap. 3. ex num. 7. & cap. Azor. d. cap. 2. per tot. Filliuc. sup. cap. 2. Fagund. in præcepta Eccles. lib. 1. cap. 3. à princip. Theat. vitæ hum. sup. pag. 34. & lit. D. pag. 119. Spondan. anno 58. num. 35. Ex quibus nonnulla his, quæ D. Covar. fusè expendit, pro diei Dominicæ commendatione erunt adjicienda.

27 In primis supponendum est, hanc diem in omnibus Ecclesiæ festivitatibus primatum obtinere, ut testantur D. Hieron. sup. Marc. cap. 16. in hæc verba: Post Sabbata tristitia felix irradiat dies, quæ primatum in diebus tenet, luce prima in eo lucecente, & Dominio meo cum triumpho resurgente, & dicente: Hæc est dies, quam fecit Dominus, exul-

temus, & lætemur in ea. Euseb. lib. 4. de preparat. Evangel. cap. 18. sic fatur: Is unus est, solus revera est proprius, ac Dominicus dies, & melior est aliis innumerabilibus diebus, sive qui communitè intelliguntur, sive qui à Moysè in solemnibus, & noviluniis, & Sabbatis lege sanciti sunt. Observat Suar. d. cap. 4. Spondan. in Epitome Annal. anno 58. num. 35. quia in ipsa, ut alibi dictum est, Dominica Resurrectio recolitur singulis hebdomadis, & hic dies sacratus est S. Trinitati. Suar. c. 3. n. 16. eumque diem Deus pluribus prærogativis tempore legis naturæ, Mosaicæ, ac post suum adventum insignivit, quo Orbem condidit, manna Hebræis primò pluere fecit, rubrum mare dividi jussit, ut illi sicis vestigiis transgredere: natus, circumcisus ac baptizatus est, primum edidit miraculum in Cana Galilææ, benedixit panes quibus quinque millia hominum saturavit, ingressus est cum triumpho Hierosolimam: eadem die missus est Spiritus sanctus, & Apostoli ad Evangelium annunciantium divisi sunt: ob quas prærogativas, & maximè quia Christus Dominico resurrexit die, festum Sabbati, quod apud Hebræos primum, solemnissimè fuit, in Dominicam est ab Apostolis translatum, de quibus latè Suar. d. cap. 3. ex num. 11. Filliuc. d. cap. 1. num. 21. Azor. sup. cap. 2. vers. Quarto queritur, Fagund. cap. 3. à princip. Theatrum vitæ humanæ sup. ob cujus excellentiam sicut in lege veteri omnes dies festi Sabbati appellatione continebantur, ut præmissum est supra, num. 9. & 10. ita nunc Dominica dies omnes complectitur Christianorum festivitates, cap. 1. de feriis, Fagund. d. cap. 1. num. 7. Azor. part. 1. lib. 7. cap. 1. vers. Tria verò.

Ibi: Cujus probationi illud potissimè suffragatur.

28 Diem quam Judæi primam Sabbati nuncuparunt, quia Dominus illa resurrexit, ab Apostolis Dominica vocata est, & divino cultui sacrata, ut præter omnes prælaudatos observat ex Baron. Spondan. in ejus Epitome, anno 34. num. 52. & anno 58. n. 35. ubi pluribus comprobat. Parlador. quotidianar. lib. 2. cap. fin. part. 5. § 4. num. 7. quæ dies lucis, & dies panis olim vocabatur, Spondan. d. num. 35.

Ibi: Diem Solis Tertullianus intellexit.

De nominibus dierum hebdomadis sic Aufonius ædyllo 15. cecinit:

Nomina, quæ septem vertentibus apta diebus
Annus habet, totidem errantes fecere planeta,
Quos indefessa volvens vertigine mundus
Signorum obliqua jubet in statione vagari.
Primum, supremumque diem radiatus habet Sol,
Proxima fraterna succedit Luna corona.
Tertius assequitur Titania lumina Mavors.
Mercurius quartus sibi vindicat astra diei.
Inlustrant quintam Jovis aurea sidera zonam.
Sexta saluigerum sequitur Venus alma parentem.
Cuncta supergrediens Saturni septima lux est.
Octavum instaurat revolvibilis orbita Solem.

Idem observat Cornucop. de ling. Latina, col. 637. num. 30. & 40. & prius col. 114. n. 40. ait, diem Solis nunc Dominicam nuncupari. Spondan. an. 321. num. 6.

Ibi:

Ibi: Nec quicquam oberit, quod auctoribus Eusebio.

29 Anno Christi 321. Sylvestri Pontificis 8. Constantini Imper. 16. hic Imperator sancivit, ut dies Dominica cunctis tam Christianis, quam Ethnicis feriata esset: quæ constitutio est lex 1. de feriis, C. Theodos. Ita Spondan. post Baron. an. 321. n. 6. Hujus constitutionis simul & alterius, quam de feriando die Dominico edidit Imperator Leo anno 469. meminerunt Fagund. sup. cap. 3. n. 1. Theat. vitæ hum. lit. F. pag. 39. & 40. Baron. Annal. tom. 6. anno 469. Ex quibus ille ait, quod D. Covar. in præsentem; quia multò ante Constantinum dies Dominica Deo dicata fuit, à tempore scilicet Apostolorum, à quibus hoc festum institutum esse, concors est omnium sententia, cui subscribitur ultra nuper adductos Bassæus in Floribus Theolog. tom. 1. verb. Festum 1. n. 2. Castro Palao tom. 2. tract. 9. de observ. festor. punct. 1. n. 2. & 4. Trullench in Decal. tom. 1. lib. 3. cap. 1. dub. 1. n. 4. Barbosa in collect. ad cap. 1. n. 2. de feriis, Theatrum vitæ hum. lit. F. pag. 34. Cornel. à Lap. in Genes. cap. 2. vers. 3. Fuit tamen lex Constantini utilis ac necessaria, tum ut à Christianis exactius Dominica celebraretur, tum ut Gentiles, qui Ecclesiæ instituto non astringebantur, sacrum diem feriant, quod Imperator jure præcepit, sicut paulò superius adnotavimus ex Spondano.

Ibi: Quod hic dies sit nostræ resurrectionis significatio.

Vide etiam Aug. Barbosi ubi proximè, & cæteros cum eo allegatos, qui de excellentiis diei Dominicæ haud pauca recensent, de quibus supra, num. 27.

Ibi: Et Justinus Martyr in questionibus.

30 Hujus libri inscriptio est Centum quadraginta sex questiones, & exorditur ita: Unde principium est. Sixt. Senens. in Biblioth. Sanctæ, lib. 4. verb. Justinus, ubi ait opus illud non esse Justinum, quia citat Authores qui post authoris obitum floruerunt, cujus styli observat non abnormem esse questionum Theodoretum in Octateuchum. Bellarmin. etiam de Scripturis Eccles. fac. 2. verb. Justinus, eadem ratione motus ambigit an fuerit author Justinus. Sed hoc argumentum non omninò convincit, potuerunt enim quæstiones illæ à B. Justino fuisse elaboratæ, & ab alio recentiorum auctoritatibus illustratæ, quod in hoc Variarum opere non semel reperitur, ubi laudantur authores D. Covar. tempore posteriores, ut Anton. Gomezius, Guttier. & alii, qui à Cornelio Brederodio additi sunt, sicut in prima voluminis pagina prænotatur.

Ad Num. 7.

31 Ritus perantiquus fuit in Ecclesia, ne in quibusdam præcipuis festivitatibus, ac intra certa tempora, in earum honorem genua publicè flecterentur: privatim tamen ex devotione flexis genibus orare non vetabatur. Azor. p. 2. lib. 1. cap. 2. vers. Quinto queritur, Card. Baron. Annal. tom. 1. anno 58. & ibi Spondan. n. 44. qui ab eo anno morem istum ex Ecclesiæ instituto incepisse testantur. Barbos. in cap. 2. num. 4. de feriis.

D. de Faria Novæ Addit. ad Covar.

Ibi: Quibus omnibus diligenter observatis.

Post diffusam nimis digressionem D. Covar. ad scopum pervenit, ad eam nempe quæstionem, quam supra, n. 6. excitaverat, num observatio diei Dominici Juris Divini sit, vel positivi, & Ecclesiastici: quam ut compendio absolvamus, sunt aliqui, nec plures, in quibus est Parlador. ubi supra, qui asseverant hanc festivitatem ad jus divinum spectare: qui illi sint, referunt omnes ferè, quos pro contraria opinione jam expendimus.

33 Sed festum diei Dominicæ esse de jure humano & canonico, ut verius tenendum est cum communi, maximè Theologorum consensu, quæ fundamenta propriæ opinionis perhibent, ac oppositæ rationes elidunt, asserentes, improprie ab adversariis jus divinum appellari, quod à lege veteri aliquo modo originem ducit, cum dies Dominica subrogata fuerit loco Sabbati, quod à Deo sanctificari jussum est. Ita tenent Suar. de Relig. tom. 1. lib. 2. cap. 3. nom. 8. Bassæus, Castro Palao, Trullench, Barbosa ubi sup. idem Barb. in cap. Licet, num. 2. de feriis, Azor. d. lib. 1. c. 2. vers. Secundo queritur, Navar. in Manuali Latino, cap. 13. num. 1. Filliuc. in Decalog. tract. 27. cap. 2. n. 15. & 16. Fagund. in Ecclesiæ præceptis, lib. 1. c. 3. num. 3. Turcrem. in cap. 1. de consecrat. dist. 3. Archidiacon. in cap. Jejunia, de consecrat. dist. 3. nec D. Covar. etsi non palam loquutus sit, ab hac sententia omninò dissentit.

34 Quæ admittit opinio, queritur an Pontifex possit festum diei Dominicæ abrogare, decernens aliàs diem alium, quo singulis mensibus, vel hebdomadis cultus Deo naturaliter debitus penderetur: Et utriusque præcedentis quæstionis Authores conveniunt in hoc, ut nullo modo possit Papa festum diei Dominicæ tollere, diversa tamen ratione; nam qui sentiant esse de jure divino, consequenter inficiantur existere humanam potestatem, quæ adversus illud quicquam statuere possit; qui verò communiter tenent esse de jure Ecclesiastico, aiunt posse quidem de absoluta potestate Pontificis diem Dominicam abrogari, cum ille sit supra omne jus humanum; præctice tamen & moraliter id fieri impossibile esse, quia erraret Papa gravissimè tollendo præceptum de sanctificatione tantæ diei, quæ ab Apostolis instituta est, ac semper in Ecclesia solemniter observata: maximè cum Deus hanc diem tot miraculis, ac beneficiis in nos collatis ad sui cultum prædestinaverit, ut supra ostensum est: in quem errorem incidere Pontificem Spiritus sanctus non sinet, siquidem agitur de re ad mores universæ Ecclesiæ attinente, in quo errare non posse compertum est, sicut ex pluribus tradidimus supra, lib. 1. cap. 10. num. 47. Ita sentiunt D. Covarruv. hic, Suar. dicto capite 3. num. 9. Filliuc. d. cap. 2. num. 17. Vide infra, num. 36.

35 Similiter quanquam regulariter consuetudo legitime præscripta festos dies inducat, & abroget, Bassæus sup. num. 4. sicut & potest formam jure statutam circa festorum observationem variare, cap. 2. de feriis, ubi Barbosa in collect. nihilominus diem Dominicam ut festum non servari, nulla consuetudo efficere valebit: tum quia foret irrationabilis, & potius corruptela, ex rationibus pronuper expensis, quæ nullius roboris est, c. fin. de consuet. ubi notatur: tum quoniam opponeretur

Sf Aposto

Apostolorum instituto, & Ecclesiæ perpetuæ observationi. Ita Azor. *part. 2. lib. 1. cap. 2. versic. Sexto* quaritur. Nec consuetudine fieri poterit, quod lege constitui non liceret, ut probavimus supra, *lib. 3. cap. 1. n. 195.*

36 Consequenter quaritur, num horæ 24. quæ de Jure Ecclesiastico festivitibus assignantur, possint consuetudine coarctari in Dominicis diebus, velut si usu receptum esset, ut ab ortu Solis usque ad ejus occasum à servilibus cessaretur duntaxat, aut aliter usus Ecclesiæ in feriis sacris immutaretur: de quo disputat Barbosa in *collektan. ad cap. 2. de feriis*, ubi affirmativè resolvit, cui accedit Lorin. *sup. Levitic. cap. 23. versic. 32. §. Ex vacatione*; quia nec festum hoc est de jure divino, nec temporis assignatio pro diei festi observatione. Quod utique admittendum est in Pontificis constitutione, qua induci posset, ut horarum numerus restringatur ex rationabili causa; non enim per hoc sic Apostolorum præscripto refragatur, cum diei sanctificatio, etsi diminuta, persistat, præsertim cum non pauci sentiant posse per Pontificem Dominicam diem penitus abrogari; hujus namque sententiæ sunt quorquor tenent esse de jure divino, qui supponunt quod si esset de jure humano & positivo festum hoc, tolli à Pontifice posset, quibus jungendus est Azor. *d. cap. 2. versic. Secundo* queritur, Bonac. in *3. Decal. præc. disp. 5. q. unic. n. 4.*

Ad Num. 8.

37 De his, aliisque Christianorum diebus festis sigillatim ac plenè disserunt Suar. *d. lib. 2. à c. 4. Azor. p. 2. lib. 1. à c. 3. Castro Palao tom. 2. tract. 9. punct. 1. n. 6. Barbosa in collektan. ad cap. 1. n. 2. de feriis*, Card. Tusch. *lit. F. concl. 96. n. 1. Theat. vitæ hum. lit. F. pag. 34. cum seqq.* De illis etiam agitur in *cap. ult. de feriis*, l. 34. tit. 2. part. 3.

Ibi: Id etiam de festo Pascha.

38 Pascha Resurrectionis, ac Pentecostes à tempore Apostolorum in Ecclesia celebrari cœpisse, & ab eisdem Apostolis hujusmodi festivitates institutas esse testatur post Baronium, & pluribus probat Spond. in *Epit. anno 58. n. 33. & an. 159. n. 1.* observat ex traditione Apostolorum Resurrectionis Pascha die Dominica celebrari consuevisse. De die natali Domini idem credendum, ut scilicet quod ab Apostolis institutum sit, asserunt Baron. & Spond. *anno 58. n. 36.* ubi id ipsum de festo Ascensionis, & Epiphaniæ sentiunt, etsi non omnino constet hæc festa ab Apostolis introducta, quia non certæ Fidei sunt constitutiones quædam Clementi nomine editæ, in quibus ita asseveratur. De origine aliorum festorum iidem suis locis sunt consuetudini. Sentit ergo D. Covar. hujusmodi festivitates à Pontifice abrogari non posse, quia à primordiis Ecclesiæ ab Apostolis sunt institutæ: dubitari poterit, an subsistente aliqua justa ratione, quod vix contingere possibile est, resideat in Summo Pontifice autoritas, ut validè ac licitè hos festos dies tollat, adversus Apostolorum institutionem, de quo est legendus Azor. *p. 2. lib. 14. cap. 18. à princ. Gloss. verb. Apostoli, in cap. Sunt quidam, 25. q. 1.* Ex quibus constat, non esse vetitum Pontifici adversus constitutiones Apostolorum statuere, nisi circa Fidei articulos, aut ea, quæ ipsi à Christo accepisse asserunt.

Verf. Præter has festorum dierum.

Summus Ecclesiæ Pontifex festos dies pro universa Ecclesia instituere valet, l. 1. tit. 23. part. 1. Fagund. in *præcept. Eccles. lib. 1. cap. 3. n. 2. Castro Palao tom. 2. tract. 9. punct. 2. n. 1. Suar. sup. lib. 2. cap. 3. num. 3.* etiam in honorem alicujus, qui nondum sit beatificatus Barb. *de potest. Episc. part. 3. alleg. 165. n. 36.* Episcopus verò in sua Diocesi indicere festa permittitur, & quidem de jure consensus populi desideratur, ut obligetur, *cap. ult. de feriis, d. l. 1. Partii. & ibi Greg. Lop. gloss. 2. & 3.* at de consuetudine assensu populi opus non est, sed dum non contradixerit, consentire censetur: quod si expressim renitatur ex justa causa, per superiorem onus feriandi dies removeri poterit. Consule Suar. *d. lib. 2. cap. 11. à n. 5. Dian. part. 4. tract. 4. resol. 178.* Fagund. *d. cap. 3. n. 3. & 8. cum seqq. Bassæum in Florib. Theolog. lit. F. verb. Festum 1. n. 3. Castro Palao n. 2. Tusch. lit. F. concl. 96. n. 1. Azor. p. 1. lib. 7. cap. 4. in princip. Barbosa de potest. Episcop. p. 3. alleg. 105. n. 36. & in collektan. ad cap. 3. n. 23. de feriis.*

Ut autem possit Episcopus diem festum in honorem Sancti alicujus indicere, opus est quod à Sede Apostolica ipse sit canonizatus, sicut omnes advertunt, & Sanch. in *Decalog. lib. 2. cap. 43. num. 9.* & facit caput 1. *de reliq. & vener. Sanctorum.* Sed dubium est de illo, qui tantum est beatificatus. Et affirmativè resolvit Fagund. *d. cap. 3. n. 15.* Abrogare verò nequit Episcopus festos dies à Pontifice, lege vel consuetudine indictos, sed in particulari dispensare non prohibetur. Suar. *de Reliq. tom. 1. lib. 2. cap. 33. num. 2.* Quæ tamen festa ipse introduxit, etiam Clero & Populo consentiente, illis invitis abolere valet, Suar. *sup. d. cap. 11. n. 9.* Fagund. *num. 13.* ubi quod populus sine Episcopo abrogare hujusmodi festivitates nequit. Quid possit Princeps secularis, & consuetudo quoad festorum institutionem, apud proximè laudatos habetur: & apud Suar. *cap. 12. num. 5.* qualis debeat esse consuetudo.

Ibi: Est et apud Christianos in Ecclesia Catholica.

Quam antiquus fuerit usus instituendi festivitates in cultum Sanctorum, constat ex Baronio in *suis Annalibus*, qui anno 254. testatur ita à pluribus Episcopis statutum frequenter in honorem Sanctorum Martyrum, quem refert Spondan. in *Epitome*, eodem anno, num. 6. Quem cultum plures hæretici damnaverunt, ut iidem plurimis in locis observant, de quo latius idem Spondan. *anno 58. n. 37. & 38.*

Ibi: Sub Anastasio primo Pontifice.

Hunc festum cum Legatis Anastasi Secundi Germano Episcopo Capuano, & Cresconio Episcopo Tudertino, profectum esse Constantinopolim anno 497. testatur post Baron. Spondan. *eo anno, num. 1.* Sed nihil de his, quæ D. Covarruv. memorat, enarrat. Basilicam magnificè Constantinopoli construxit Constantinus in honorem Beati Petri anno 324. ipseque bidente suscepto terram primus aperuit ad ejus fundamenta, & nomine duodecim Apostolorum totidem cophinos terra onustos propriis

propriis humeris ad fabricam bajulavit, quam Ecclesiam munificentia singulari ditavit, Spondan. ex Baron. *anno 324. num. 19. & 21.* Vide Suar. *sup. cap. 9. num. 11.*

Ibi: Qua ratione deducitur.

43 Anacletus Pontifex cum adhuc esset Presbyter, contraxit Ecclesiam in Vaticano desuper corpus B. Petri, in ipsius memoriam, ante annum 106. ut refert Spondan. *eo anno, in fin.*

Verf. De festo omnium Sanctorum.

44 De origine, & antiquitate festi Sanctorum omnium videndus Suar. *de Reliq. tom. 1. lib. 2. cap. 9. num. 24.* Card. Baron. *Annal. tom. 9. anno 835.* ubi Spondan. in *Epitome, num. 5.* Azor. *part. 2. lib. 1. cap. 25. versic. Omnium Sanctorum, Carrill. Annal. anno 835.* Ado in *Chron. an. 604.* Theatrum vitæ humanæ *lit. F. pag. 37.* qui communiter tradunt, Bonifac. IV. constituisse, ut Romæ festivas Sanctorum omnium celebraretur, consecrata illis Basilica, quæ tunc ab Ethnicis Pantheon, nunc vulgò S. Maria Rotunda dicitur. Sed postea an. 835. Gregorius V. diem primam Novembris huic festo dicavit, quod universaliter observari decrevit. Concio autem, quæ B. Augustini esse fertur, ubi de festivitate ista fit mentio, non ipsius, sed Aleuini, sive Albini opus creditur; nisi, ut advertit Spondanus, sit quidem à B. Augustino edita, & ab alio id quod de hac solemnitate legitur, adjectum: quod non rarò accidit.

Ibi: Ceterum ut paulò ante admonuimus.

45 De laudabili, & pristino usu Ecclesiæ circa instituendos dies festos in Sanctorum honorem, pluribus disserit Suar. *sup. cap. 9. à princ.* Bonacina in *3. præcept. Decalog. disp. 5. q. unic. num. 4. & punct. 1. num. 2.* congerit festivitates omnes à Summis Pontificibus indictas. Illud animadvertere libet, non ideo minoris esse solemnitatis dies festos, quia sint tempore posteriores, cum festum corporis Christi, quod ab anno 1264. cœpit celebrari, Theat. vitæ hum. *lit. F. pag. 36.* ubi latè quomodo institutum, ita Fidelibus acceptum sit, ut nullum aliud majori acritate, fervore, ac solemnitate profesequantur. Azor. *sup. cap. 14.* Suar. *cap. 6. versic. Festum corporis Christi.* Quam festivitatem primus indixit Urbanus V. in constitutione quæ incipit, *Transiturus de hoc mundo ad Patrem Salvator noster*: servarique præcipitur in *Clem. unic. de Reliq. & veneratione Sanctorum.* Simili modo festum Immaculatæ Conceptionis, etsi recentius institutum, nulli ejusdem Virginis festivitati hodie est solemnitate secundum, ut notum est. Sunt festi quidam dies locales, qui non feriantur in universa Ecclesia sed in aliqua regione, provincia, aut oppido, ex voto, consuetudine, vel Prælati institutione, de quibus Suar. *sup. cap. 11. per tot.*

Ibi: Nam et Hebraei præter Sabbata.

46 Hebræorum festivitates sacræ fuerunt in duplici differentia, quædam à Deo institutæ, aliæ ab illis inventæ: illæ sunt octo, nempe Sabbatum, Neomenia, Pascha, Pentecoste, festum Tubarum, Propitiationis seu Expiationis, Tabernaculorum sive Scenopægia, Cœtus seu Col-

lecta Quæ omnia describuntur *Levitic. cap. 23.* excepto secundo, quod habetur *Numer. cap. 28. versic. 11.* Hæc variis de causis præcepta sunt Hebræis. Sabbatum in memoriam creationis: Neomenia, seu initium mensis lunaris, aut kalendæ, pro beneficio divinæ gubernationis, quia novilunio magis apparet ob magnam mixtorum corporum mutationem: Pascha in recognitionem libertatis Israëlitarum, cui annexa erat solemnitas azymorum in memoriam egressionis ex Ægypto, & postridie Paschatis incipiebat: Pentecoste in memoriam Legis datæ in monte Sinai: festum Tubarum in memoriam Isaac liberati, quod ita appellatum est, quia in illo utebantur Hebræi tubis cornicis, unde festum *Cornu* dicebatur: hæc ita, nam Abraham invenit artem inter vepres hærentem cornibus, quem filii loco Deo immolavit. Festum Expiationis in memoriam beneficii illius, cum Deus ad preces Moysis pepercit populo, qui vitulum adoraverat. Festum Tabernaculorum ob beneficium, quia Deus indulsit Judæis, ut in tabernaculis habitarent, qui diu post egressum ex Ægypto in solitudine vagabantur. Festum denique Cœtus, sive Collectæ, in quo colligebantur ex populo necessaria ad expensas divini cultus. Ex quibus festivitatibus quatuor incidebant in mensem septimum, idest Tisri, seu Septembrem: die 1. Festum Tubarum, die 10. Expiationis, 15. Tabernaculorum, 22. Cœtus aut Collectæ: Pascha circa plenilunium proximum verno æquinoctio, Neomenia kalendis singulorum mensium repetebatur, sicut Sabbatum singulis hebdomadis: Pentecoste celebrabatur elapsis septem hebdomadis à Paschate.

Festa verò à Judæis introducta quatuor recensentur. Sortium in memoriam liberationis Hebræorum per Esther: Encæniorum, seu purgationis Templi, quæ facta est sub Juda Machabæo, *lib. 1. Machab. cap. 4. versic. 49.* Festum recepti è caelo ignis sacri, *Machab. lib. 2. cap. 1. versic. 18.* Festum ob casum Nicanorem, *Machab. lib. 1. cap. 7. versic. 49. & lib. 2. cap. 15. versic. 37.* Festum Sortium celebrabatur die 15. Adar, seu Februarii. De quibus omnibus Becan. in *analog. veter. & novi Testamenti, cap. 15. n. 69. cum seqq.* Cornel. à Lap. in *Levit. c. 23. versic. 2. verb. Nova feria*, Genebrard. in *Kalend. Hebræor. Salian. Annal. tom. 2. anno 1244. cum seq. Ribera lib. 5. de Templo, cap. 17. Tornicell. Annal. sac. anno 2545. num. 24.*

Ad Num. 9.

Cum dies obitus Martyrum, aliorumque Sanctorum celebramus, natalicia recolere dicimur ex antiqua Ecclesiæ consuetudine, quod & nunc in precibus publicis observatur. Baron. *Annal. tom. 1. anno 58. & ibi Spondan. num. 37.* Theat. vitæ humanæ *lit. N. pag. 3. Lexic. Calvini verb. Natalitius dies.* Nec Ecclesia alicujus Sancti natalitatem, nisi Joannis Baptistæ celebrat, qui antequam nasceretur, fuit sanctificatus: ideo exitus diem natalicia vocamus, nam hic apud Latinos est loquendi usus frequens: sic dicitur, natus ad laudem, gloriam, dignitatem, ut ex Cicerone probat Cornucopia *de lingua Latina, col. 329. num. 40.*